

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610 - 12270333
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

16 Nisan 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Liste ve Ekleri (1 Takım)

**HAKKARİ MİLLETVEKİLİ
SAYIN ÖZNUR BARTİN'İN
TBMM 7/24015 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR**

7/24015
GK 108

SORULAR

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremler, ülke tarihinin en büyük ve yıkıcı felaketlerinden birine dönüşmüştür. Depremler, özellikle Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep başta olmak üzere 11 ilde ciddi can kaybına neden olmuş, 50.783 yurttaşımız hayatını kaybetmiş, 107.204 kişi yaralanmış ve 36.932 bina tamamen yıkılmıştır. Ancak sahadaki gözlemler ve bağımsız araştırmalar, kayıpların ve hasarın çok daha büyük olduğuna işaret etmektedir. Enkaz kaldırma çalışmaları sırasında göçük altında kalan binlerce kişinin akıbeti hâlâ belirsizdir ve kayıplar resmi rakamların çok ötesindedir.

Deprem bu kadar yıkıcı olmasının temel sebeplerinden birisi, merkezi yönetimin yerel yönetimleri devre dışı bırakması ve yerel düzeyde deprem riskine karşı hazırlıkların yetersizliğidir. Uzun yıllardır imar aflarının sıkça çıkarılması, yapı denetim sisteminin özelleştirilmesi, halkın ve bilim insanlarının uyarılarının dikkate alınmaması, deprem hazırlıklarının erteletilmesi ve altyapı yatırımlarının yetersizliği bu felaketi hazırlayan en önemli faktörlerdir. Ülkenin, aktif fay hatları üzerinde bulunduğu bilimsel olarak kanıtlanmış bir gerçekken, kentleşme ve yapılaşma politikaları, mühendislik ilkelerinden uzak bir şekilde yürütülmüştür. Deprem vergilerinin toplandığı yıllarda bu kaynaklar, halkın güvenliği için kullanılmak yerine başka alanlarda harcanmış, AFAD'ın risk yönetim planları ise büyük oranda uygulamaya konulmamıştır.

Deprem sonrasında barınma sorunu, bölgedeki en büyük krizlerden birisi olmuştur. Deprem bölgelerinde 186.239 konteyner kurulmuş ve 579.863 kişi buralarda yaşamaya zorlanmıştır. Ancak bu konteynerlerin çoğu insani yaşam standartlarına uygun değildir. Sıfırın altına düşen sıcaklıklar, kış aylarında ısınma ve hijyen problemleri nedeniyle ciddi sağlık riskleri oluşturmuştur. Binlerce depremzede hâlâ çadırlarda yaşamaya mahkûm kalmıştır. Çadır kentlerdeki yurttaşlar, temiz suya erişim, temel gıda ve ilaç ihtiyaçlarını karşılamakta büyük zorluklarla karşılaşmaktadır.

Yeniden yapılaşma süreci, adeta bir rant paylaşımına dönüşmüştür. TOKİ ve müteahhitler, depremzedelerin yaşam alanlarını inşa etmek yerine, rant odaklı projelerle yeni yapılaşma alanları yaratmaya başlamıştır. Tarım arazileri, sulak alanlar ve zeytinlikler gibi doğal kaynaklar, rezerv alan adı altında imara açılmış ve buralarda yaşayan halk mağdur edilmiştir. Hatay başta olmak üzere birçok ilde zeytinlikler ve tarım alanları kamulaştırılmış, yerel ekonomiler yok olmuştur. Enkaz kaldırma sırasında asbest gibi tehlikeli kimyasalların doğaya ve insan sağlığına verdiği zararlar görmezden gelinmiş, hava kirliliği nedeniyle solunum yolu hastalıklarında artış yaşanmıştır. Bu süreçte doğanın tahribatı, ekosistem üzerinde geri dönüşü zor etkiler yaratmıştır.

Deprem yarattığı yıkım, büyük bir iç göç hareketine neden olmuştur. 1 milyondan fazla yurttaş, yaşadıkları şehirleri terk ederek büyükşehirlere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç dalgası, büyükşehirlerde barınma, işsizlik, yüksek kiralar, ayrımcılık ve sosyal

hizmetlere erişimde ciddi sıkıntılara yol açmıştır. Göç eden yurttaşlar, yerleşim yerlerinde evsizlik, ekonomik zorluklar, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlardan mahrum kalmıştır.

Depremi eğitim alanındaki etkileri de çok büyük olmuştur. 11 il'deki 20.340 eğitim kurumu depremden etkilenmiş, 4 milyon öğrenci eğitim hakkından mahrum kalmıştır. Yıkılan okulların yerine yapılan geçici çözümler, eğitim için uygun ortamlar yaratamamıştır. Konteyner okullar, hijyen, ulaşım, barınma ve güvenlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Deprem bölgesinde sağlık hizmetlerine erişim ciddi bir sorun haline gelmiştir. Birçok sağlık tesisi yıkılmış ve mevcut sağlık altyapısı ağır hasar almıştır. Özellikle kronik hastalıkları olan bireyler, hamile kadınlar, çocuklar ve engelli bireyler sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamakta, sağlık taramaları ve tedavi süreçleri aksamaktadır.

Depremelerden sonra yargı sürecinde cezasızlık hâkim olmuştur. Felaketten sorumlu müteahhitler, yapı denetimcileri ve yerel yöneticiler yargılansa da kamu görevlileri bu süreçten muaf tutulmuştur. Oysa bilim insanları ve uzmanlar yıllardır gerekli uyarıları yapmış, ancak siyasi ve ekonomik çıkarlar nedeniyle iktidar tarafından gerekli önlemler alınmamıştır. Bu cezasızlık hem depremzedelerin mağduriyetini artırmış hem de gelecekte benzer felaketlerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır.

- 1- 6 Şubat depremlelerinde yıkılan binaların büyük bir kısmının yeni yapı olması, yapı denetim sisteminin yetersiz olduğunu göstermektedir. Denetim sisteminin eksiklikleri giderilmiş midir?
- 2- Deprem sonrası yapılan konutların güvenliği nasıl sağlanmaktadır? Bu binaların depreme dayanıklılığı konusunda bağımsız denetimler yapılmakta mıdır?
- 3- Depremde yıkılan kamu binaları, özellikle hastaneler ve okulların, yeterince sağlam inşa edilmediğine ilişkin iddialar doğru mudur? Sorumlular hakkında bir işlem yapılmış mıdır?
- 4- Enkaz kaldırma sürecinde asbest ve diğer tehlikeli kimyasalların kontrolsüz şekilde doğaya ve insan sağlığına zarar verdiği iddiaları bulunmaktadır. Bu konuda bir önlem alınmış mıdır?
- 5- Deprem sonrası yeniden yapılaşmada halkın görüşü neden dikkate alınmamaktadır? Yapılan projeler halkın ihtiyaçlarına göre mi şekillendirilmektedir?
- 6- Depremden sonra rezerv alan ilan edilen bölgelerde yaşayan yurttaşlar mağdur edilmiştir. Yerinden edilen halkın hakları nasıl korunacaktır?
- 7- Depremden etkilenen illerde yapılaşmanın bilimsel veriler ışığında yapılması için hangi adımlar atılacaktır? Aktif fay hatları üzerindeki yerleşim yerleri için nasıl bir plan uygulanmaktadır?
- 8- İmar aflarının büyük yıkıma neden olduğu görülmesine rağmen, gelecekte imar affi çıkarılmayacağına dair bir taahhütte bulunulacak mı?
- 9- Deprem bölgesinde yıkılan binaların müteahhitleri hakkında hangi işlemler yapılmıştır?

Müteahhitlerin yanı sıra bu binalara onay veren yetkililer hakkında da bir soruşturma başlatılmış mıdır?

10- Deprem bölgesinde altyapı sorunu halen devam etmektedir. Özellikle su, elektrik ve kanalizasyon gibi temel hizmetlerin tam olarak sağlanamamasının nedeni nedir?

CEVAPLAR

1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102/1. maddesinin (d) bendine göre; "*Risk yönetimi ve sakınım planlarının yapılmasına ve onaylanmasına ilişkin kuralları belirlemek ve izlemek, plana esas jeolojik ve jeoteknik etütleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak*" görevi Bakanlığımız Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünce yürütülmektedir.

Bu kapsamda, ülke genelinde afetlere dirençli ve güvenli yerleşim alanları oluşturmak için her tür ve ölçekte plan yapılması düşünülen alanlarda Arazi Kullanımına Esas Jeolojik Etüt Raporları, İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik / Mikrobölgeleme Etüt Raporları'nın inceleme, değerlendirme ve onay işlemleri Bakanlığımız Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünce sürdürülmektedir. Söz konusu raporlarda afet tehlikelerinin belirlenmesinde jeolojik, jeoteknik ve jeofizik çalışmalar ile aktif fay/fay zonlarının bulunduğu bölgelerde paleosismoloji çalışmaları gerçekleştirilerek planlanacak alanın yerleşime uygunluk değerlendirmesi yapılmaktadır.

Ayrıca bu etütler dışında, Bakanlığımız Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünce pek çok projede yürütülmektedir. Bu kapsamda yürütülen "*Mekânsal Planlama Sürecinde Aktif Fay Zonlarının 1/1.000 Ölçekli Haritalanması ve Fay Sakınım Zonu Oluşturma Kriterlerinin Belirlenmesi*" projesi çalışmaları Ekim 2023 tarihinde tamamlanmıştır. Proje çalışması kapsamında farklı fay türlerinin (normal, ters ve doğrultu atımlı fay) en iyi gözlemlendiği Sakarya, Afyonkarahisar ve Van illeri pilot bölge olarak seçilmiştir. Pilot bölgelerde yapılan çalışmalar ile aktif fay/fay zonları etrafında yapılaşma için uzaklık mesafesini tanımlayan "Fay Sakınım Zonu" oluşturma kriterleri belirlenmiştir.

Projenin tamamlanmasının ardından etap etap çalışmalara devam edilecek ve ülke genelinde aktif fay zonları 1/1.000 ölçekte haritalanacak ve fay sakınım zonları belirlenecektir. Her bir etapta farklı bölgelerde çalışmaların gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda yürütülen "*Yerleşim Alanlarını Fay Sakınım Zonlarının Belirlenmesi-Etap 1*" projesinin ihale süreci devam etmektedir. Etap-1'in tamamlanmasının ardından diğer etaplara geçilerek toplam 3 bölgede 1/1.000 ölçekte aktif fay zonları haritalama ve fay sakınım zonları belirleme çalışmalarının tamamlanması hedeflenmektedir.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında, fay hatları üzerinde yer alan yerleşim alanlarının daha güvenli alanlara taşınması ve yeniden inşaatı için Bakanlığımızca yer seçimi çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca, yeni yerleşim alanları olarak belirlenen alanlarda ise onaylı İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik/Mikrobölgeleme

Etüt Raporları'nın olup olmadığı durumu irdelenerek varsa bu çalışmalar kullanılmakta, onaylı etüt raporları yok ise bu alanlara yönelik İmar Planına Esas Mikrobölgeleme Etüt Raporları hazırlanmaktadır.

Ayrıca, Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Diyarbakır, Adana illerinde yaklaşık 81.628 Ha'lık Alanın İmar Planına Esas Mikrobölgeleme Etüt Raporları Bakanlığımız Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğümüzce hazırlatılarak onaylanmış olup, yine bölgede afet tehlikesini belirlemeye yönelik çalışmalarımız hızla sürmektedir.

Yapı denetim kuruluşlarının görev ve sorumlulukları 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 2'nci maddesi ile Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'nin 5'inci maddesi hükümleri başta olmak üzere ilgili mevzuatta açıklanmış olup, yapı denetim kuruluşları söz konusu görev ve sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmekle yükümlüdür.

Buna göre yapı denetim kuruluşları, proje müelliflerince hazırlanan uygulama projelerinin ve hesaplarının, mühendislik ve mimarlık proje düzenleme esaslarına, imar planına, imar yönetmeliklerine ve diğer mevzuata, şartname ve standartlara göre kontrol ederek uygunluk görüşü vermek ve inşa aşamasının da ruhsat ve eki onaylı projeler ile mevzuata ve standartlara uygun olarak denetlenmesinden sorumludur.

30 Ocak 2024 tarihinde Bakanlığımızca (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) yapı denetim sektöründe yaşanan sorunların ve bunlara ilişkin çözüm önerilerinin dile getirildiği yapı denetim sektörünün paydaşları olan yapı denetim kuruluşları, müteahhit dernek ve federasyonları, hazır beton birliği, prefabrik birliği, meslek odaları, İl Müdürlüklerimiz ve ilgili İdarelerin temsilcilerinin katılımı ile bir çalıştay düzenlenmiş, söz konusu çalıştayda ortaya konan çözüm önerileri ve son depremle ilgili ortaya koyduğu sonuçlarda göz önünde bulundurularak son düzenleme ise 5/12/2024 tarihli ve 7534 sayılı Kanun ile yapılmıştır.

Söz konusu Kanun değişikliği ile yapı denetim süreçlerinin iyileştirilmesi amaçlanmış ve uygulamada oluşabilecek aksaklıkların önlenmesi için yeni idari yaptırımlar düzenlenmiştir.

Bakanlığımızca (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) yapı denetim faaliyetlerinin gereklerine uygun ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ve sistemin etkin bir şekilde ifa edilebilmesine yönelik çalışmalara ara vermeksizin devam edilmektedir.

6 Şubat 2023 tarihli depremle etkilenmiş olduğu 11 ilimizde bugüne kadar Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerince 3450 adet şantiye denetimi yapılmış, söz konusu denetimler sonucunda; denetim sorumluluğunu 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'da yer alan hükümlere göre yerine getirmediği anlaşılan yapı denetim kuruluşları hakkında 191 adet "1 yıl süre ile yeni iş almaktan men" cezası ve 390 adet idari para cezası olmak üzere toplamda 581 adet idari müeyyide tesis edilmiş, ayrıca yapı denetim kuruluşlarına söz konusu cezaların verilmesine sebebiyet veren denetçi mimar ve denetçi mühendisler ile diğer teknik personel hakkında gerekli idari işlemler tesis edilmiştir. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesi uyarınca da yeni iş almaktan men cezasına ilişkin fiilde kabahati bulunan yaklaşık 1200 sorumlu (yapı denetim kuruluş yetkilisi, denetçi, yardımcı kontrol elemanı, müteahhit, şantiye şefi, proje müellifi) hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur.

Kentsel dönüşüm uygulamaları, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında yürütülmekte olup, 6306 sayılı Kanun kapsamında Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ilan edilen riskli alanlarda ve Bakanlığımızca belirlenen rezerv

yapı alanlarında, tespit, tahliye, yıkım ve yenileme faaliyetleri Bakanlığımızca sağlanan teknik ve maddi destekler eşliğinde, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, ilgili yerel idareler ve ilgili paydaşlar eşliğinde sürdürülmektedir.

06.02.2023 tarihinde meydana gelen depremlerden yoğun olarak etkilenen yerleşim yerlerinde, 6306 sayılı Kanun kapsamında, kent kimliği ile uyumlu, altyapısı ile sağlıklı ve güvenilir yaşam çevrelerinin yeniden oluşturulmasına yönelik çalışmalara Kentsel Dönüşüm Başkanlığımızca süratle devam edilmektedir.

Deprem bölgesinde 6306 sayılı Kanun kapsamında belirlenen uygulama alanları, 7269 sayılı Kanun kapsamında yapılan hasar tespit çalışmaları sonucunda ortaya çıkan verilerin incelenmesi ile yıkılan ve acil yıkılması gerektiği veya ağır hasar gördüğü tespit edilen yapıların yoğunluklu bulunduğu bölgelerde uygulama bütünlüğü de göz önüne alınarak belirlenmekte, depremlenelerin konut ve işyeri ihtiyacının ivedilikle karşılanması suretiyle kentlerimizin bir an evvel yeniden eski günlerine dönebilmesi hedeflenmektedir.

6306 sayılı Kanun kapsamında belirlenen uygulama alanları içinde, hak sahipliği tespiti işlemleri ve Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun olarak değerlendirme işlemleri gerçekleştirilmekte, vatandaşlarımızın depremden önce sahip olduğu taşınmazların büyüklüğü, niteliği tespit edilerek vatandaşlarımızın herhangi bir hak kaybı yaşamamaları sağlanmaktadır. Bu doğrultuda depremden önce sahip oldukları taşınmazlarına karşılık, talep etmeleri halinde kıymet takdir bedeli karşılığında nakit anlaşma veya yeni üretilecek bağımsız birimlerden konut veya işyeri edinmelerine olanak sağlanmaktadır. Ayrıca uygulama alanına ait saha ofisleri/irtibat büroları marifetiyle proje süreçlerine ilişkin hak sahipleri bilgilendirilmekte, talep ve önerileri alınmakta, uzlaşma süreçleri gerçekleştirilmekte ve düzenli saha ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Başkanlığımızca 6306 sayılı Kanun kapsamında yürütülen çalışmaların yanı sıra, 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un Ek 1'inci maddesi ve 05.10.2023 tarihli ve 7700 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca, 06.02.2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen yerlerde 7269 sayılı Kanun kapsamında orta hasar ve üzeri hasarlı olarak tespit edilen yapıların yerinde yeniden yapımına yönelik iş ve işlemlerde kullanılmak üzere hibe ve kredi desteği sağlanmaktadır.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından ihalesi gerçekleştirilen projelerin yapım aşamasında etkin bir denetim sistemi uygulanmaktadır. İmalatlar, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca (TOKİ) onaylı zemin etüt raporları ve uygulama projeleri kapsamında sürdürülmekte, yapım süreci devam eden işler kapsamında denetim süreçleri Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) personeli ve görevlendirilen müşavir firmalar tarafından yürütülmektedir.

TOKİ'nin tüm projelerinde inşaat aşamasında radye temel, tünel kalıp taşıyıcı sistem, yüksek beton dayanımı gibi depremlere karşı davranış bakımından en iyi çözümler kullanılmakta ve kat yükseklikleri sınırlandırılmaktadır. TOKİ'nin konut projelerinde kullanılan tünel kalıp sistemi; depreme dayanıklılık, düzgün geometrik mekânların üretimi ile birlikte hızlı ve kaliteli üretime olanak sağlayan bir üretim modeli olarak kabul edilmektedir. Bu sistemle yapılan binalar, monolitik yapıları sayesinde deprem gibi doğal afetlere karşı daha dirençlidir. Yüksek kaliteli beton kullanımı, yapının bütünlüğünü koruyarak can ve mal güvenliğini artırmaktadır.